

ДИНАМІКА ПРЯМИХ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В УКРАЇНУ В КОНТЕКСТІ СВІТОВИХ ТЕНДЕНЦІЙ

Юлія Ткаченко,
аспірантка
Київського
національного
університету імені
Тараса Шевченка

Розглянуто та проаналізовано динаміку основних показників щодо прямих іноземних інвестицій в Україну за 2009-2011 рр., а також їхній розподіл за основними країнами-інвесторами. Проведено оцінку основних складових структури прямих іноземних інвестицій за видами економічної діяльності та проведений порівняльний аналіз із відповідними показниками Польщі.

Постановка проблеми. В умовах глобалізації економічний розвиток будь-якої країни тісно пов'язаний з підвищенням її інвестиційної привабливості для іноземних інвесторів, а також збільшення обсягу прямих іноземних інвестицій. У період становлення ринкових відносин в економічній системі України проблемам залучення прямих іноземних інвестицій було присвячено низку праць вітчизняних вчених-економістів.

У сучасній Україні інвестиції відіграють дуже важливу роль в економічному процесі, зумовлюючи загальне зростання економіки. У результаті здійснення інвестицій в економіку збільшуються обсяги виробництва, зростає національний доход, нарощують свій конкурентний потенціал як галузі економіки, так і підприємства.

Після глобальної економічної кризи розрив між темпами економічного зростання в країнах, що розвиваються, і розвинених країнах збільшився. Швидке економічне зростання на ринках країн, що розвиваються, сприяло відновленню світової економіки. У 2010 році ВВП Китаю зріс на 10,3%, в Індії - на 10,4%, у Бразилії - на 7,5% і в Росії - на 4% [3]. Сукупне зростання країн Європейського Союзу становило 1,8%. Різні темпи зростання на ринках країн, що розвиваються, і розвинених ринках відображають зміни у світовій економіці. Але незважаючи на підвищення значення інвестиційної привабливості країн, що розвиваються, інвестори в 2011 році продовжували сприймати Центральну та Східну Європу (включаючи Україну) в якості тре-

тього серед найбільш привабливих регіонів для інвестиційних проєктів (29%) [1], тому було більш детально розглянуто зміну основних показників обсягу прямих іноземних інвестицій в контексті світових тенденцій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанню інвестиційних процесів присвячені наукові праці багатьох вітчизняних і закордонних учених, серед яких: Б. В. Губський І. Дравік, А.П. Дука, В. В. Козюк, Д. Г. Лук'яненко, Ю. В. Макогон, В. В. Мірошник, І. Л. Сазонець, А. С. Філіпенко, Д.М. Черваньов, В. Шарп та інші.

Невирішені раніше частини загальної проблеми. Переважна більшість наукових робіт з даної проблематики торкається лише загальних тенденцій інвестиційних процесів на рівні організації. При цьому, залишаються здебільшого поза увагою дослідників виявлення суперечностей здійснення інвестиційної діяльності в економіку України у контексті саме світових тенденцій. Тому набуває актуальності аналіз динаміки основних показників прямих іноземних інвестицій в Україну, їхній розподіл за основними країнами-інвесторами, визначення основних складових структури прямих іноземних інвестицій за видами економічної діяльності та проведення порівняльного аналізу із відповідними показниками інших країн.

Метою статті є виявлення, оцінка та узагальнення основних тенденцій динаміки надходжень прямих іноземних інвестицій в Україну в контексті світових.

Виклад основного матеріалу.

У 2010 році кількість проектів, фінансованих за рахунок прямих іноземних інвестицій, збільшилася на 22% - до 925 проектів (створивши 65 372 нових робочих місця) у 22 країнах Центральної та Східної Європи, що стало свідченням відновлення інвестиційної активності у регіоні, який був уражений глобальною фінансовою кризою 2008-2009 років. У I півріччі 2011 р. в економіку України іноземними інвесторами вкладено 2788,2 млн дол. прямих інвестицій (акціонерний капітал): із країн ЄС надійшло 2287,0 млн дол. (82,0% загального обсягу), із країн СНД - 84,3 млн дол. (3,0%), з інших країн світу - 416,9 млн дол. (15,0%). У той же час капітал нерезидентів зменшився на 447,0 млн дол. [2].

Інвестування здійснювалось переважно у вигляді грошових внесків, які становили 2356,9 млн дол. (84,5% вкладеного обсягу). Приріст іноземного акціонерного капіталу в економіці країни, з урахуванням його переоцінки, утрат, курсової різниці тощо, за I півріччя 2011 р. становив 2452,4 млн дол.

У I півріччі 2011 р. зросли обсяги капіталу з Кіпру на 1604,5 млн дол., Німеччини - на 283,0 млн дол. та Австрії - на 124,4 млн дол. Переважно за рахунок продажу капіталу нерезидентам інших країн зменшилися обсяги капіталу інвесторів із США на 70,4 млн дол., а капітал інвесторів з Польщі та Італії зменшився на 39,0 млн дол. та на 35,0 млн дол. відповідно за рахунок вилучення капіталу та переоцінки [2].

Загалом протягом останніх шести років спостерігається збільшення обсягів прямих іноземних інвестицій (акціонерного капіталу) в Україну, незважаючи на світову фінансову кризу, а також інші зовнішньо - та внутрішньополітичні фактори (див. Рисунок 1).

Але водночас обсяг прямих іноземних інвестицій в Україну є суттєво меншим, ніж в багатьох інших країнах. Так, наприклад, у лідера серед країн за обсягом прямих іноземних інвестицій, США, обсяг надходжень за 2010 р. становив 228 млрд дол, збільшившись на більше ніж 49%, у порівнянні з 2009 р. Десятка країн з найбільшим обсягом надходжень прямих іноземних інвестицій в 2010 р. та динаміка в порівнянні з 2009 р. наведена в Таблиці 1.

В Україні приріст іноземного капіталу в I півріччі 2011 р. спостерігався на підприємствах промисловості в сумі 857,3 млн дол., на будівельних підприємствах - 627,3 млн дол., на підприємствах, що здійснюють операції з нерухомим майном, оренду, інжиніринг і надання послуг підприємцям, - 399,7 млн дол., а також в установах фінансової діяльності - 235,6 млн дол.

Обсяг прямих іноземних інвестицій (акціонерний капітал), унесених в Україну, на 1 липня 2011 р. склав 47205,7 млн дол., що на 5,5% більше обсягів інвестицій на початок 2011 р. та на 16,8% більше обсягу на 1 липня 2010 р., і в розрахунку на одну особу становив 1033,2 дол [2].

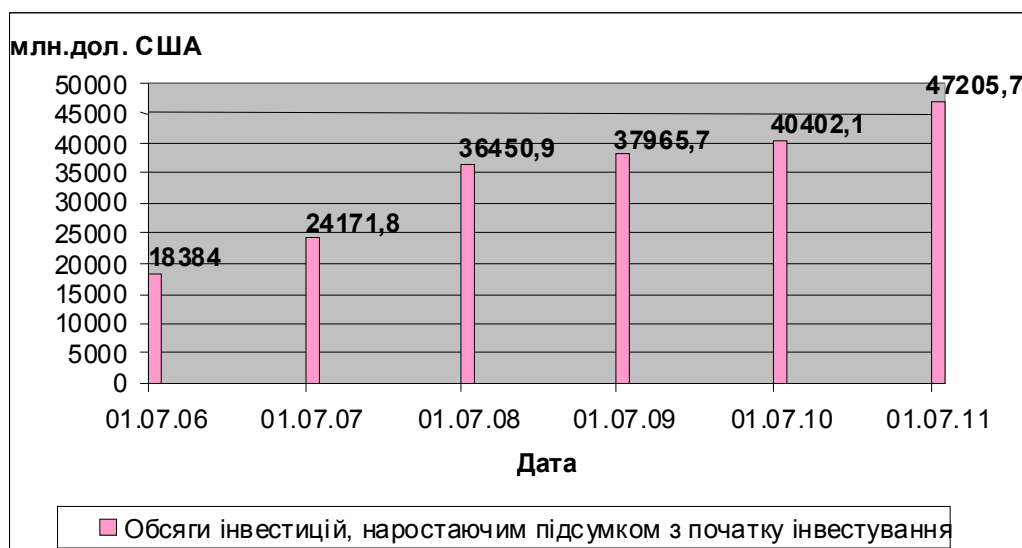

Рисунок 1. Прямі іноземні інвестиції (акціонерний капітал) в Україну. Розраховано за даними Держкомстату України [2].

Обсяг надходжень прямих іноземних інвестицій в десяти провідних країнах
за 2009-2010рр., млрд дол США

Країна	2009р.	2010р.	Приріст, у % до попереднього року
Сполучені Штати Америки (1)	153	228	49,02
Китай (2)	95	106	11,58
Гонконг, Китай (4)	52	69	32,69
Бельгія (17)	24	62	158,33
Бразилія (15)	26	48	84,62
Німеччина (6)	38	46	21,05
Сполучене Королівство (3)	71	46	-35,21
Росія Федерація (7)	36	41	13,89
Сінгапур (22)	15	39	160,00
Франція (10)	34	34	0,00

Розраховано за даними: UNCTAD, на основі таблиці I.1 Додатку I та бази даних FDI/TNC ([www.unctad.org / fdistatistics](http://www.unctad.org/fdistatistics)) [5]. Примітка: Число в дужках після назви країни вказує на позицію в рейтингу 2009 р.

Інвестиції надійшли зі 127 країн світу. До десятки основних країн-інвесторів, на які припадає майже 83% загального обсягу прямих інвестицій, входять: Кіпр - 11619,6 млн дол., Німеччина - 7365,5 млн дол., Нідерланди - 4779,5 млн дол., Російська Федерація - 3386,1 млн дол., Австрія - 2855,8 млн дол., Франція - 2384,8 млн дол., Велика Британія - 2347,6 млн дол., Швеція - 1758,2 млн дол., Віргінські Острови (Брит.) - 1524,2 млн дол. та США - 1087,5 млн дол. (див. Рисунок 2).

Як зазначають експерти Міжнародного Валютного Фонду, відносини України як з країнами Західної Європи, так і з Росією є дуже важливими для

стабільності інвестиційного клімату та макроекономічного середовища країни. Зокрема, Росія є основним торговим партнером України і постачає країні більшу частку природного газу. Протягом 2011 р. відносини з Росією поліпшилися, що сприяло покращенню стабільного економічного іміджу України [3].

На підприємствах промисловості зосереджено 14841,6 млн дол. (31,4% загального обсягу прямих інвестицій в Україну), у тому числі переробної - 13035,0 млн дол. та добувної - 1282,8 млн дол. Серед галузей переробної промисловості у металургійне виробництво та виробництво готових металевих

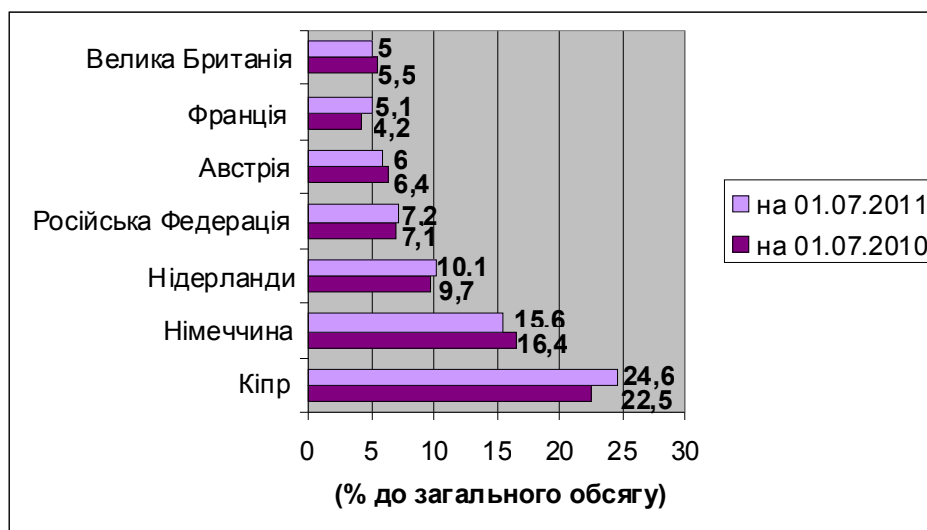

Рисунок 2. Розподіл прямих інвестицій (акціонерний капітал) в Україну за основними країнами-інвесторами (у % до загального обсягу).

Розраховано за даними Держкомстату України [2]

виробів унесено на 1 липня 2010 р. 6051,6 млн дол. прямих інвестицій, у виробництво харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів - 2023,4 млн дол., хімічну та нафтохімічну промисловість - 1457,1 млн дол., машинобудування - 1209,4 млн дол., виробництво іншої неметалевої мінеральної продукції - 898,5 млн дол. У фінансових установах акумульовано 15345,0 млн дол. (33,7%) прямих інвестицій, в організаціях, що здійснюють операції з нерухомим майном, оренду, інжиніринг та надання послуг підприємцям, - 5168,9 млн дол. (10,6%), на підприємствах торгівлі, ремонту автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку - 10,7% (див. Рисунок 3).

Україна має великий інтелектуальний і технологічний потенціал майже в усіх основних галузях промисловості [3]. Тому, на мою думку, головними напрямками розвитку промисловості, до яких може бути залучений іноземний капітал є:

- Удосконалення структури промислового комплексу;
- Посилення інноваційної спрямованості розвитку промисловості;
- Прискорення інституційних перетворень;
- Забезпечення умов для розвитку регіональних напрямків промисловості;
- Посилення екологічно орієнтованого розвитку промисловості.

Порівнюючи структуру прямих іноземних інвестицій України з даними показниками Польщі, можна зробити висновок, що в Україні структура є більш диверсифікованою, де промисловість та фінансова діяльність мають майже однакові показники (31,4 та 33,7% відповідно), а інші сфери - в межах 3,8-10,7%. У той час, як в Польщі найбільший обсяг інвестицій зосереджений в двох основних площинах: операції з нерухомим майном, оренда, інжиніринг та надання послуг підприємцям 21% та промисловість 44%, а інші сфери (за винятком фінансової діяльності та торгівлі) займають частку менше 5% (див. Рисунок 4). Тобто, можна зробити висновок, що потенціал промисловості України недовикористовується.

Заборгованість українських підприємств за кредитами та позиками, торговими кредитами та іншими зобов'язаннями (боргові інструменти) перед прямими іноземними інвесторами на 1 липня 2011 р. становила 7405,2 млн дол. Найбільші обсяги зобов'язань за борговими інструментами перед прямими інвесторами з Кіпру - 3027,5 млн дол., Німеччини - 718,9 млн дол. та Нідерландів - 584,3 млн дол. Загальний обсяг прямих іноземних інвестицій (акціонерний капітал та боргові інструменти) на 1 липня 2011 р. становив 54610,9 млн дол. [2].

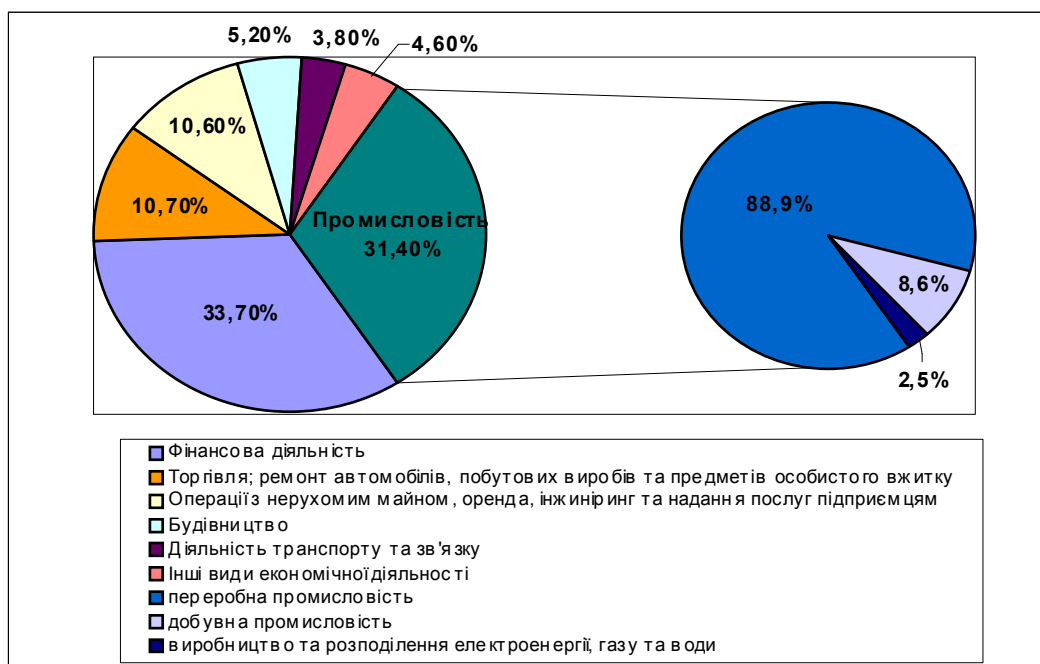

Рисунок 3. Структура прямих іноземних інвестицій в Україну за видами економічної діяльності на 01.01.2011. Розраховано за даними Держкомстату України [2]

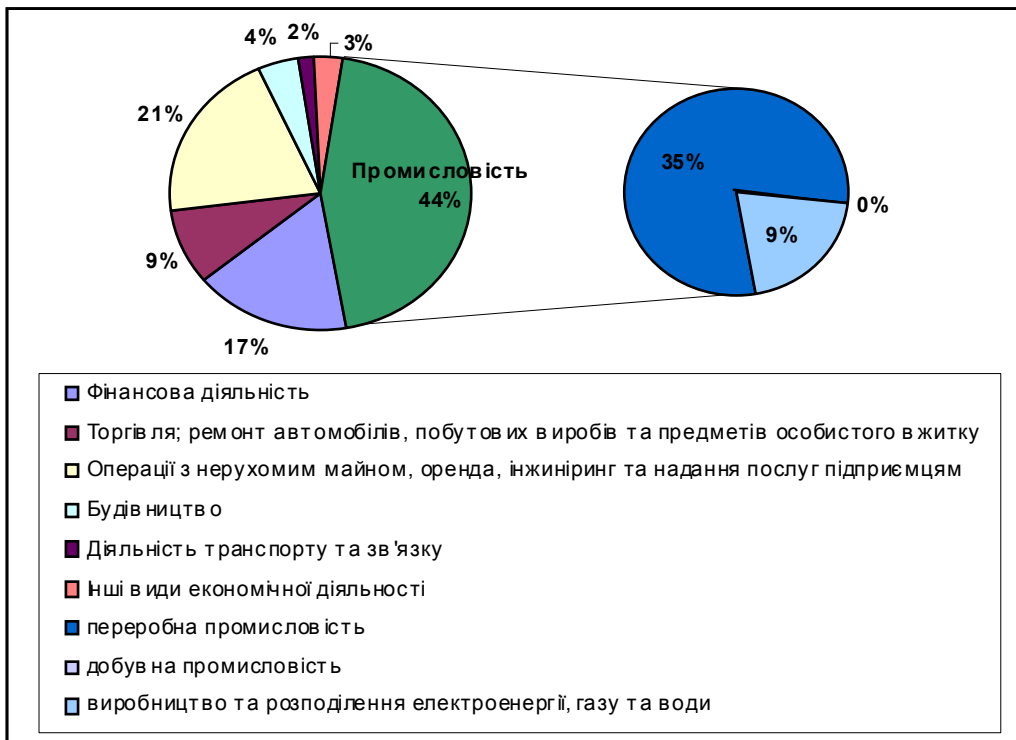

Рисунок 4. Структура прямих іноземних інвестицій в Польщу за видами економічної діяльності на кінець 2009 року. Розраховано за даними OECD [4]

ВИСНОВКИ

Наразі є ряд факторів і ризиків, пов'язаних з іноземними інвестиціями в Україну. Але, як зазначено в щорічній доповіді про глобальні прямих іноземних інвестицій Конференції Організації Об'єднаних Націй з торгівлі та розвитку (ЮНКТАД) [5], Україна є лідером серед країн Співдружності Незалежних Держав щодо зростання прямих іноземних інвестицій. Так, лише за 2010 р. даний показник зріс на 35%, що робить економіку України однією з найбільш інвестиційно привабливих в межах країн СНД. Останнім часом міжнародне рейтингове агентство Fitch Ratings підвищило міжнародний довгостроковий кредитний рейтинг України зі стабільного на позитивний. Також було зазначено, що одною з причин для перегляду цього річного рейтингу України є значно менший дефіцит бюджету цього року. Крім того, покращення економічної ситуації, стримування витратної частини бюджету, а також ухвалення Верховною Радою України непопулярної пенсійної реформи сприяли прийняттю рішення Fitch Ratings щодо відзначення економічних досягнень в Україні. Також варто зазначити, що

відповідно до Доповіді про світові інвестиції 2011 року, обсяг прямих іноземних інвестицій в Україну становить 23% від валових вкладень в основний капітал. У той самий час, середній показник для країн СНД становить 15,1%, а для світу - 9,1%. Однак країна ще не розкрила свого справжнього потенціалу: у промисловому секторі кількість інвестицій зросла на 11,5% в 2010 році в порівнянні з 4,2%-м ростом ВВП, хоча Україна залучає лише 3% промислових ПІІ в країнах Центральної та Східної Європи [5].

Перспективи подальших розробок.

Перспективними напрямами подальших розробок стосуються системного порівняльного аналізу інноваційно-інвестиційної діяльності в Україні та світовій практиці з метою виявлення розбіжностей у їх розвитку та надання рекомендацій щодо коригування національної інноваційно-інвестиційної політики.

ЛІТЕРАТУРА

1. «Глобальні та регіональні тенденції прямих іноземних інвестицій у 2010 році», Моніторинг глобальних

інвестиційних тенденцій [Електронний ресурс] // ЮНКТАД: [сайт]. - Режим доступу: <http://www.unctad.org>. - Назва з екрана.

2. Державна статистика [Електронний ресурс] // Державний комітет статистики України: [сайт]. - Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>. - Назва з екрана.

3. Перспективи світової економіки [Електронний ресурс] // Міжнародний Валютний Фонд: [сайт]. - Режим доступу: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2011/02/index.htm> - Назва з екрана.

4. FDI statistics [Електронний ресурс] // OECD: [сайт]. - Режим доступу: <http://www.oecd.org/dataoecd/32/37/45562632.pdf>. - Назва з екрана.

5. World Investment Report, 2011 [Електронний ресурс] // ЮНКТАД: [сайт]. - Режим доступу: <http://www.unctad.org/Templates/WebFlyer.asp?intItemID=6018&lang=1>. - Назва з екрана.

РІПІУ